

„Hatósági kötelezés” - A Szociális Szakmai Szövetség állásfoglalása

Az elmúlt időszakban több kérés érkezett a Szociális Szakmai Szövetséghez azzal, hogy mondjunk szakmai véleményt arról az egyre terjedő gyakorlatról, mely szerint a különféle pénzbeli ellátások, segélyek átvétele, felhasználása és elszámoltatása a fenntartó önkormányzatok szóbeli elrendelése alapján, a gyermekjóléti szolgálatok, és családsegítő szolgáltatások családgondozóinak ellenőrző felügyeletével történhet csak meg. Akadt olyan település, ahol a segélyt megállapító határozatban foglalják azt, hogy az érintettek csak a családgondozó jelenlétében, és vele szoros elszámolásban vehetik fel és költhetik el a megállapított összeget, még olyan esetekben is, amikor a jogosult egyéb más kapcsolatban nincs sem a gyermekjóléti, sem a családsegítő szolgáltatásokkal.

Miután az ilyen jellegű helyzetek szorosan összefüggnek minden érintett jogbiztonságával, illetve számoltunk a fenntartóktól való egzisztenciális kiszolgáltatottsággal, valamint az ilyen eljárások sokkal gyakrabban fordulnak elő, mintsem arról a szakmai nyilvánosság tudomást szerezhetne, a Szociális Szakmai Szövetség állásfoglalásban teszi közzé a véleményét.

Továbbá ahhoz, hogy kellő alapot adjunk az állásfoglalásban megfogalmazott érveknek, a pénzbeli ellátások családgondozók általi ellenőrzésének jogi, etikai és szakmai oldalát is igyekszünk megvilágítani, amely érdekében a jogi szakértők, az Etikai Kollégium és az érintett szolgáltatások elismert szakembereinek a véleményét is kikértük.

A konkrét kérdések úgy fogalmazódtak meg, hogy:

1. Kötelezheti-e az önkormányzat vagy a szociális bizottság a családsegítő vagy gyermekjóléti szolgálat családgondozóját arra, hogy a segélyezettek számára megítélt segély teljes felhasználása alatt ellenőrző funkcióban jelen legyen? Ha igen, akkor melyek ezek az esetek?

Az első kérdésre adott válaszuk, **hogy a családgondozót sem az önkormányzat, sem a szociális bizottság nem kötelezheti arra, hogy a segélyezettek számára megítélt pénzbeli ellátás teljes felhasználása alatt felügyelőként, elszámoltatóként jelen legyen.**

2. Mindez a család vagy a családgondozó személyiségi jogait sérti-e?

A 2. és 3. kérdésre a válasz az előzőekből következik. Ez a bánásmód sérti a családok és a rászorultak alapvető személyiségi jogait, illetve egyértelműen ellentétes a gyermekvédelemre vonatkozó alapelvekkel, a gyermekek jogaival, vagyis jogszabály ellenes!

3. Kötelesek a családgondozók az ilyen határozatoknak eleget tenni?

A válasz ezért a 3. kérdésre is csak az lehet, hogy nem köteles az ilyen felhívásnak sem a gyermekjóléti, sem a családsegítő családgondozója eleget tenni!

Jogi, törvényességi vélemény

Indokolás:

Az Alkotmány és a Gyermekvédelemről és a Gyámügyi Igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban Gyvt) 6.§ (2) pontja szerint a **gyermeknek joga van** ahhoz, hogy segítséget kapjon a saját családjában történő nevelkedéséhez, személyiségének kibontakoztatásához, a fejlődését

veszélyeztető helyzet elhárításához, a társadalomba való beilleszkedéséhez, valamint önálló életvitelének megteremtéséhez.

A törvény előírja azt is, a szülő oldaláról jogként fogalmazva meg, hogy a gyermek szülője jogosult arra, hogy a gyermeke nevelkedését segítő ellátásokról tájékoztatást, neveléséhez segítséget kapjon.

A törvény meghatározza, hogy a gyermekek védelmét **pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások**, illetve gyermekvédelmi szakellátások, valamint a törvényben meghatározott hatósági intézkedések biztosítják.

A Gyvt a pénzbeli és a természetbeni ellátásokkal összefüggésben kiemeli, hogy **jegyző állapítja meg a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt, míg a települési önkormányzat képviselőtestülete a törvényben, illetve az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerint rendkívüli gyermekvédelmi támogatást** nyújthat.

A törvény szerint a települési önkormányzat képviselőtestületének döntése alapján a rendkívüli **gyermekvédelmi támogatás természetbeni ellátás formájában is nyújtható, különösen a védelemben vett gyermekek számára.** Meghatározza ugyanakkor, hogy a természetbeni ellátás lehet: az általános iskolás gyermekek tankönyv- és tanszerellátásának támogatása, a tandíj, egészségügyi szolgáltatásért fizetendő térítési díj, illetve egyéb ellátás kifizetésének átvállalása.

Az önkormányzatnak rendeletében, vagyis jogszabályban kell tehát meghatároznia, mikor, milyen esetekben van lehetőség a támogatás természetben történő nyújtására.

A gyermekjóléti szolgáltatás rendeltetésével ellentétben, hogy az önkéntesen igénybe vehető, a családok számára alapellátásként biztosított szolgáltatáshoz bármilyen megkülönböztető, megszégyenítő kötelezettség társuljon. Más kérdés a védelemben vett, veszélyeztetett családok esete, amikor már a családsegítés is hatósági kötelezésen alapul. Itt is előírja a jogszabály azonban azt, hogy csak a helyi rendelet által pontosan szabályozott módon lehet a pénzbeli ellátást természetbeni ellátás formában biztosítani, de még itt sincs lehetőség arra, hogy a felhasználást ellenőrizni lehet!

Ugyanez vonatkozik az 1993. évi III. (Szoc.tv.) törvényben meghatározott bármelyik pénzbeli ellátására is, mert a törvény egyetlen rendelkezése sem tartalmaz feljogosítást a pénz felhasználás ellenőrzésére.

Etikai Kollégium véleménye

A gyermekjóléti szolgálatnak kontroll funkciója kizárólag a védelemben vételi határozatban foglaltak alapján lehetséges, amely határozatban előírhatja a jegyző az ügyfélnek, kliensnek azt, hogy vegyen igénybe életmód-tanácsadást, esetleg adósságkezelési tanácsadást - amit nem a gyermekjóléti szolgálat nyújt.

Az 1997.évi 31.tv.68.§ (3) : (3) A védelemben vétellel egyidejűleg a gyermek gondozásának folyamatos segítése és ellátásának megszervezése, a szülői nevelés támogatása érdekében a települési önkormányzat jegyzője a gyermek részére a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját rendeli ki.

Az említett két támogatási forma esetében lehetősége van az Önkormányzatnak arra, hogy természetben adja a segítséget, illetve közvetlenül a kliens helyett fizessen ki szolgáltatásokat adósságkezelési szolgáltatás keretében. (Pl.:étkezési díj, közműszámla, bolti tartozás, stb.) A támogatást adó Önkormányzat ellenőrző funkcióját is gyakorolhatja, de nem a segítő szakembereken keresztül, kivéve, ha ehhez a kliens és a szakember is hozzájárul, de akkor javasolt azt írásba foglalni a gondozási tervben. (Elképzelhető a helyzet pl. egy gyógyulást választó addikt betegnél, de csak megállapodásban és addig, amíg az feltétlenül szükséges, vagy egy gondnoksági procedúra alatt lévő kliens esetében, amíg erre feltétlenül szükség van). A lehetséges élethelyzetet egyedileg szükséges tekinteni, általánosítani sosem javasolt.

A fentiek alapján nem látjuk indokoltnak azt, hogy az önkormányzat által adott segílyt a gyermekjóléti munkatárs vegye fel és igazolja annak elköltését. Ha ez a gyakorlat válna általánossá, akkor éppen azt a célt veszítenénk el, hogy a családgondozás a veszélyeztetés elhárítását célozza meg azzal is, hogy segíti a klienst az önálló, nem veszélyeztető, hanem felelősmagatartás elsajátítására.

A családgondozásba beletartozhat a kliens pénzhasználati szokásainak áttekintése, ha szükséges módosítása, de ez együttműködésben, ha a kliens is beleegyezik, nem pedig hatalmi szóval történik.

Az önkormányzati szociálpolitika helyes, ha nem áll meg a segélyezésnél, hanem javasolja a kliensnek a személyes gondoskodás formáinak igénybe vételét is, de kötelezni őt erre csak gyermekvédelmi gondoskodásban (védelembé vétel), vagy a rendszeres szociális segély megállapításával kapcsolatban lehet. Ezzel sem létesül alá-fölé rendeltség a segítő és a kliens közt, hanem a segítő-támogató funkció kell, hogy domináljon, azzal a határozott közléssel a kliens felé, hogy akadály esetén azt a hatóságnak, az önkormányzatnak jelezni kell.

Semmiképpen nem tartjuk elfogadhatónak azt, ha a szakemberrel még kapcsolatban sem lévő kliens kontrollálását írja elő az önkormányzat, csak, mert a kliens pénzbeli támogatást kért.

A témához vágó etikai cikkelyek (A Szociális Munka Etikai Kódexe):

3. Az Etikai Kódex a szociális munka folyamatában részt vevők értékeinek és emberi méltóságának megőrzését, helyreállítását és kiteljesítését szolgálja. Elősegíti a szakma elkerülhetetlen etikai dilemmáiban való eligazodást és azok feloldását.

6. A szociális munkás felelőssége a kliensekkel, a munkatársakkal, a munkaadókkal, az egyéb szakmák képviselőivel való együttműködésre terjed ki.

8. A szociális munkás tiszteletben tartja minden ember méltóságát, értékét, jogait, céljait és szándékait.

12. A szociális munkás a kliens kiszolgáltattott helyzetével nem él vissza. Munkája során a segítségnyújtás a döntő. Csak ennek részeként, az együttműködés érdekében végez kontroll tevékenységet - különös tekintettel - az együttműködésre kötelezett kliensekre

14. A kliens és a szociális munkás kapcsolata a bizalmon alapul.

17. A kliens megválaszthatja a szociális munkást, amennyiben az intézmény működése ezt lehetővé teszi. A szociális munkás - szakmai megfontolás után, és/vagy összeférhetlenség esetén - megszakíthatja a segítő kapcsolatot úgy, hogy gondoskodik a kliens további szakmai segítéséről.

18. A szociális munkás arra törekszik, hogy elhárítson, kiküszöböljön és elkerüljön minden olyan befolyásoló tényezőt, amely a tárgyilagos munkavégzését gátolja.

43. Amennyiben a szociális munkás tudására jut a kliens jogsérelme, bántalmazottsága, vagy függő, kiszolgáltatott helyzetével való visszaélés, vizsgálatot kezdeményezhet, és az Etikai Kollégiumhoz fordulhat bejelentéssel.

Jogorvoslati lehetőség:

Amennyiben nem sikerül helyben megoldani a dolgot, az érintett családokkal egyeztetve, a család bírósághoz fordulhat. A másik lehetőség, hogy írásos panaszt lehet tenni a Regionális Közigazgatási Hivatal Megyei Kirendeltsége Törvényességi Ellenőrzési Főosztályánál, továbbá Regionális Közigazgatási Hivatal Szociális és Gyámhivatalához lehet fordulni a helytelen joggyakorlat miatt.

Budapest, 2008. április 3.

Pataki Éva

elnök

Szociális Szakmai Szövetség